

ТИЖДЕНЬ МОЛОДІЖНОЇ КНИГИ У ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ

Департамент культури і туризму
Полтавської обласної державної адміністрації
Обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесея Гончара

ТИЖДЕНЬ МОЛОДІЖНОЇ КНИГИ У ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ

Методичні поради

Полтава – 2022

УДК 028.5(072)

Т 39

Автор-укладач: Леся Костенко

Тиждень молодіжної книги у публічних бібліотеках : методичні поради / автор-укладач Л. Костенко; Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара. – Полтава, 2022. – 24 с.

Ці методичні поради допоможуть в організації і проведенні Тижня молодіжної книги у публічних бібліотеках. Видання містить загальні питання підготовки цього Тижня, інформацію про способи популяризації бібліотечного фонду, призначеного для юнацтва та молоді, форми і види соціокультурних заходів у межах його проведення, огляд популярних літературних сайтів, а також основні положення законодавства України про авторське право на твори.

Методичні поради адресовані працівникам публічних бібліотек та іншим фахівцям, що працюють з юнацтвом та молоддю.

© Л. Л. Костенко, 2022

© Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олесь Гончара, 2022

Сьогодні бібліотечна спільнота, яка обслуговує юнацтво та молодь, знаходиться у постійному й активному пошуку ефективних форм і методів роботи, які б дали змогу залучати до читання цю вікову категорію, підтримувати її інтерес до книги та читання, формувати позитивний імідж публічної бібліотеки як сучасного інформаційного центру.

Одним із шляхів, який допоможе працівникам книгозбірень реалізувати ці цілі, є організація та проведення у бібліотеці Тижня молодіжної книги. Бібліотекарі можуть зробити його традиційним, проводячи щороку, але кожного разу наповнюючи його новим змістом, реалізацією свіжих ідей та неординарними заходами.

Проведення щорічного Тижня молодіжної книги як масштабного циклу різнопланових бібліотечних активностей, направлених на популяризацію книги та читання серед юнацтва та молоді, повністю відповідає завданням, зафіксованим у **«Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія»**, зокрема пункту 1.3.1. стосовно запровадження *«регулярних комунікаційних кампаній з популяризації читання як звички та корисної дозвілєвої практики впродовж життя»* (стратегічної цілі 1 «Читання є регулярною дозвілєвою практикою більшості людей в Україні»).

Особливо це актуально для підростаючого покоління, оскільки з віком у дітей звичка читати, набута раніше, поступово зникає. За даними, наведеними у вказаній вище Стратегії розвитку читання, згасання інтересу до читання відбувається у 9-10 років, а серед старших підлітків з 14.

Тому дуже важливо відновлювати і підтримувати інтерес до читання саме у підлітків та молоді, оскільки розвиток їхнього мовлення, комунікативних навичок та здобування освіти загалом є неможливим без оволодіння навичкою читання та читацькою грамотністю. І проведення Тижня молодіжної книги у бібліотеках зіграє не останню роль у цьому важливому процесі.

Тиждень молодіжної книги у публічних бібліотеках організовується з метою активізації читання у молодіжному середовищі, залучення юнацтва та молоді до читання, популяризації кращих творів української та зарубіжної літератури, знайомства з книжковими новинками, створення позитивного іміджу бібліотек. Бажано, щоб бібліотеки присвячували Тиждень молодіжної книги Всесвітньому дню книги та авторського права і організовували його саме у той тиждень, на який припадає цей день.

Всесвітній день книги та авторського права

Всесвітній день книги та авторського права відзначається щорічно **23 квітня**, починаючи з 1996 року. Чому саме у цей день?

У 1995 році ЮНЕСКО вирішило почати відзначати цей день саме 23 квітня, оскільки це є днем смерті двох великих літераторів – Вільяма Шекспіра та Мігеля де Сервантеса (хоча й за різними календарями). Прикметно, що й рік смерті у них теж співпадає – 1616. Крім того, 23 квітня є днем народження декількох видатних письменників, в т.ч. й українського письменника Григорія Тютюнника (1920р).

Всесвітній день книги та авторського права має за мету ще раз нагадати людству про книгу як важливе джерело інформації. Цей день покликаний наголосити на фундаментальній важливості книги та її незамінності в інформаційному суспільстві. Одна з його головних цілей – промоція читання і книговидання, привернення уваги до культури письмового слова, а також до питань авторського права і захисту інтелектуальної власності.

Організація і підготовка Тижня молодіжної книги

До проведення Тижня молодіжної книги бібліотека має ретельно підготуватися, склавши детальний план його проведення і вирішивши усі організаційні питання, щоб впродовж семи, шести чи п'яти (залежно від режиму роботи бібліотеки) днів цього Тижня на молодих користувачів бібліотеки чекали цікаві події, яскраві враження та приємні несподіванки. Акцентами при підготовці Тижня молодіжної книги мають стати: популяризація юнацької та молодіжної літератури, формування позитивного іміджу як молоді людини, яка читає книгу, так і самої бібліотеки як місця для спілкування молоді.

Бажано проводити Тиждень молодіжної книги **під єдиним гаслом (девізом)**, який бібліотекарям треба завчасно скласти. Таким гаслом може бути, наприклад:

**«Книга там, де молодь!
Молодь там, де книга!»**

Підготовка Тижня молодіжної книги вимагає пошуку нових форм роботи, передбачає участь письменників і творчої молоді, застосування, за можливості, сучасних медіатехнологій. **Юнацтво і молодь має стати активним учасником культурних подій**, тому найбільш доречним будуть ярмарки читацьких думок «Поговоримо про модні книги», вуличні акції, тематичні флешмоби, відкриті діалоги з молоддю про книги та молодіжне читання «Молоде покоління вибирає...», дискусії, під час яких молодь зможе висловити своє ставлення до різних літературних жанрів, окремих книг та авторів.

Оскільки одним із завдань Тижня молодіжної книги є залучення до участі у ньому великої кількості користувачів (реальних і потенційних), то бібліотека має подбати про проведення потужної промоційної кампанії та здійснювати широке анонсування активностей, що будуть проводитися в межах Тижня молодіжної книги. Використовувати для цього треба усі доступні канали комунікації (оголошення на стендах, вікнах, дверях, у вітринах, в зонах обслуговування користувачів, на сайтах, блогах, сторінках в соцмережах, у місцях скупчення та постійного перебування молодіжної аудиторії, у місцевих інтернет-виданнях та сайтах територіальних громад, у навчальних закладах, на під'їздах житлових будинків; роздача флаєрів на вулицях, у парках, на молодіжних заходах тощо).

Бажано розробити такий план проведення Тижня молодіжної книги, щоб він виглядав не просто як хаотичний набір літературних заходів, а являв собою одне ціле (як мініпроект), щоб ці заходи були пов'язані спільною метою і не виглядали розрізнено та сумбурно. Як один із варіантів досягнення цього – зробити кожен день Тижня молодіжної книги тематичним і пов'язати їх в один ланцюжок.

Цикл днів Тижня молодіжної книги можна назвати так (в будь-якій послідовності):

- День молодих письменників
- День літературного бренду
- День читацьких задовольень
- День фантастики та фентезі
- День любителів детективів
- День літературних гурманів
- День книг від Українського інституту книги (якщо бібліотека їх отримувала).

Плануючи проведення Тижня молодіжної книги, можна використати й календарні дати другої половини квітня, які є днями народження письменників (українських і зарубіжних), наприклад:

- 21 квітня – день народження **Шарлотти Бронте**
- 23 квітня – день народження **Григорія Тютюнника** та **Вільяма Шекспіра**
- 25 квітня – днь народження **Миколи Трублаїні**
- 26 квітня – день народження **Миколи Зерова**
- 30 квітня – день народження **Ярослава Гашека**.

Також можна використати інформацію про відзначення різних календарних дат у другій половині квітня (близькими до 23 квітня – Всесвітнього дня книги та авторського права):

17 квітня – День поезії хайку, День кави еспресо;

18 квітня – Міжнародний день піци; Міжнародний день пам'яток історії та культури;

19 квітня – День велосипеда;

21 квітня – Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності; Міжнародний день буккросингу;

22 квітня – Всесвітній день Матері-Землі;

23 квітня – Всеукраїнський день психолога;

24 квітня – Міжнародний день настільних ігор;

29 квітня – Міжнародний день танцю.

Під ці дати можна організувати різні бібліотечні активності, пов'язані з книгами, наприклад, день настільних ігор за мотивами художніх творів (*у День настільних ігор*); провести зустріч молоді із психологом для бесіди-діалогу щодо впливу читання на мозок (особливо підлітковий, бо він ще перебуває у стадії формування) або щодо інших аспектів, пов'язаних з книгою та читанням і психікою та здібностями людини (*у День психолога*). Бібліотека може організувати книжковий бал «Танцюють усі», на якому присутні відгадуватимуть художні твори за зачитаними вголос уривками, де описується бал, танцювальна вечірка чи щось інше, пов'язане із танцями, а також проводитимуться танцювальні конкурси та ігри із залученням книг, а запрошений професійний танцівник може дати майстер-клас для присутніх (*у День танцю*). Можна також провести літературні читання, зокрема японської поезії хайку (вона є у шкільній програмі із зарубіжної літератури), пригощаючись кавою еспресо (*у День поезії хайку та кави еспресо*) або, наприклад, провести рекламну книжкову вуличну акцію з використанням молоддю велосипедів (*у День велосипеда*).

До початку Тижня Молодіжної книги працівники бібліотеки можуть підготувати й **серію книжкових закладок** (в достатньо великій кількості) з рекламною інформацією про окремі видання для підлітків та молоді, що є у фонді бібліотеки. На закладці має бути фото книги, її анотація та посилання на бібліотеку, де її можна взяти. Ці закладки варто роздавати усім учасникам заходів, відвідувачам абонементів та інших відділів обслуговування, молодим перехожим на вулиці поблизу бібліотеки і т.д.

Крім того, бажано до початку Тижня молодіжної книги підготувати для розміщення на сайтах та інших інтернет-ресурсах **буктрейлери і тізери на книги для юнацтва та молоді**, що є у фондах бібліотеки. Усі вони мають закінчуватися словами закликати до бібліотеки.

Підготувати до проведення Тижня молодіжної книги треба й **бібліотечний простір**, наприклад, оформити у книжковому стилі **вітринні вікна книгозбірні**, а на стінах розмістити у вигляді реклами **мотивуючі цитати з книг**.

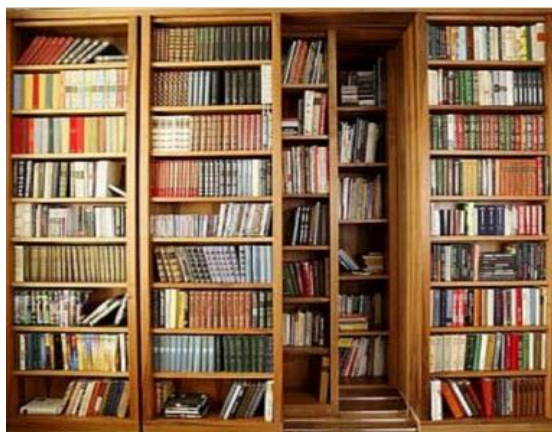
На наш погляд, обов'язково у період проведення Тижня молодіжної книги у бібліотеці повинна бути створена **тематична книжкова фотозона** (можливо й не одна) для проведення фотосесій юнацтва та молоді, які відвідають бібліотеку у цей період. Назвати фотозону можна, наприклад, **«Начитані та щасливі»**. Тематика фотозон може бути різною, але обов'язковим елементом при їх створенні повинні бути молодіжні книги з фонду бібліотеки, а на задньому плані має бути видно назву бібліотеки, її логотип і, бажано, слова: «Тиждень молодіжної книги» та назва фотозони.

Фотозони можуть стати основою для організації у бібліотеці **літературних фотосалонів**, наприклад, з назвою **«Створи книжковий образ»**, де б молодь перевтілювалася у різних літературних героїв, примиріла відповідні комтьюми і робила фото з книгою.

Доречним при оформленні інтер'єру буде створення у бібліотеці й **«фотосушки»** (розвішування фотографій формату А4 прищипками) різної тематики, але, знову ж таки, пов'язаної з книгами та читанням юнацтва і молоді: **«Селфі з книжкою»** або **«Читання в незвичному місці»**.

Ще можна створити у бібліотеці **книжкову селфі-стіну**, де користувачі можуть себе «селфити» з молодіжними книгами, які там знаходяться, причому не лише протягом Тижня молодіжної книги, а й надалі. Але її створення й урочисте відкриття треба «підігнати» саме до відкриття у бібліотеці Тижня молодіжної книги.

Усі бібліотечні активності в межах Тижня молодіжної книги повинні **активно та оперативно висвітлюватися** на усіх вебресурсах бібліотеки (вебсайтах, блогах, ютуб-каналах і сторінках в соцмережах); інформація там має з'являтися щодня й бажано під єдиним гаслом і оформленням, щоб вона виглядала єдиним циклом повідомлень. Добре було б, якби бібліотека налагодила зв'язки із своїми місцевими ЗМІ (газетами, телеканалами, інтернет-виданнями,

радіомовленням), де б викладалася інформація про Тиждень молодіжної книги. Матеріали можуть створюватися як самими працівниками бібліотек, так і запрошеними журналістами. Інформацію про проведення Тижня молодіжної книги у бібліотеці треба розповсюдити максимальною кількістю шляхів комунікацій, щоб якомога більша кількість мешканців громади (в т. ч. й місцева влада) дізналася про це.

Бібліотечний фонд – молодим!

Організуючи Тиждень молодіжної книги в бібліотеці, природньо, перш за все, якнайширше рекламувати бібліотечний фонд та популяризувати молодіжні книги з нього. І тут не обійтися без такого формату роботи як оформлення **книжкових виставок та переглядів літератури**. У невеличких сільських бібліотеках з обмеженим книжковим фондом доречним буде оформлення **книжкових тематичних полиць**.

Працівникам бібліотек слід використовувати **різноманітні види книжкових виставок**, де будуть представлені книги для юнацтва та молоді. Це можуть бути виставки-дегустації, виставки-айстопери, виставки-реклами, виставки-рейтинги, виставки-заклики, виставки-кросворди, виставки-смаколики, виставки-подіуми, виставки-сюрпризи, виставки-фестивалі та інші види.

Пропонуємо такі **види і назви виставок літератури молодіжного спрямування**:

- Виставка-дискотека «Молодим, активним, креативним!»
- Виставка-знайомство «Драйвуй з новою книгою!» або «Щойно з друку»
- Виставка-оплески «Книги, що захопили світ»
- Ерудит-виставка «Інтелектуальний бестселер»
- Виставка-подіум «Українські та світові літератори – для молоді»
- Виставка-дегустація «Відчуй на смак сучасну українську книгу»
- Виставка-пропозиція «Новий час – нові книги для молоді»
- Дрес-код виставка «Юнацтву – модна книга»
- Виставка-серпантин «Покоління WEB – читає книгу»
- Драйв-виставка «Гарний настрій з книжковою новинкою»
- Виставка-панорама «Книжковий молодіжний формат».

На виставці варто представляти не лише власне книжкові видання, а й доповнити її відповідною **тематичною атрибутикою**. Це можуть бути різного роду айстопери, звернення до користувачів, роздруківки, цитати, кольорові ілюстрації за відповідною тематикою, портрети авторів, чий видання знаходяться на виставці, кадри з фільмів, фотографії, невеликі речі, елементи інсталяцій тощо.

Книжкова виставка має бути яскравою, естетично оформленою, такою, щоб привернути до себе увагу молодих користувачів. А працівники бібліотеки повинні допомагати їм у цьому, запрошуючи переглянути літературу з конкретної виставки.

На абонементі можна оформити виставку із **36-ти популярних юнацьких та молодіжних книжок**, назвавши її «**36° за абонементом**», обігравши слова з назви книги **Рея Бредбері «451° за Фаренгейтом»**. Цей автор є дуже популярним серед молоді, тому в центрі виставки під її назвою розміщують саме це видання. А у письмовому зверненні до користувачів – повідомити про те, що

абонемент пропонує 36 популярних сучасних книг, адресованих молоді.

Ще один цікавий формат представлення книжкової виставки з літературою, яку можна запропонувати молодим користувачам, це **виставка-тест «99-та сторінка»**. На ній представляються художні твори обсягом більше 100 сторінок; причому в одній книжці має бути лише один твір (не декілька). У кожен представлений на виставці книгу на 99-й сторінці розміщують закладку з написом «99 сторінка».

Суть тесту 99-ї сторінки полягає в тому, що коли людина не знає, чи сподобається їй великий за обсягом художній твір і чи починати його читати, вона може попередньо прочитати текст цього твору на 99-й сторінці. Велика вірогідність того, що твір буде цікавим читачеві, якщо його зацікавив уривок твору на 99-й сторінці.

Книжкові виставки молодіжної книги можна зробити тематично направленими або з літературою, згрупованою за певною ознакою, наприклад:

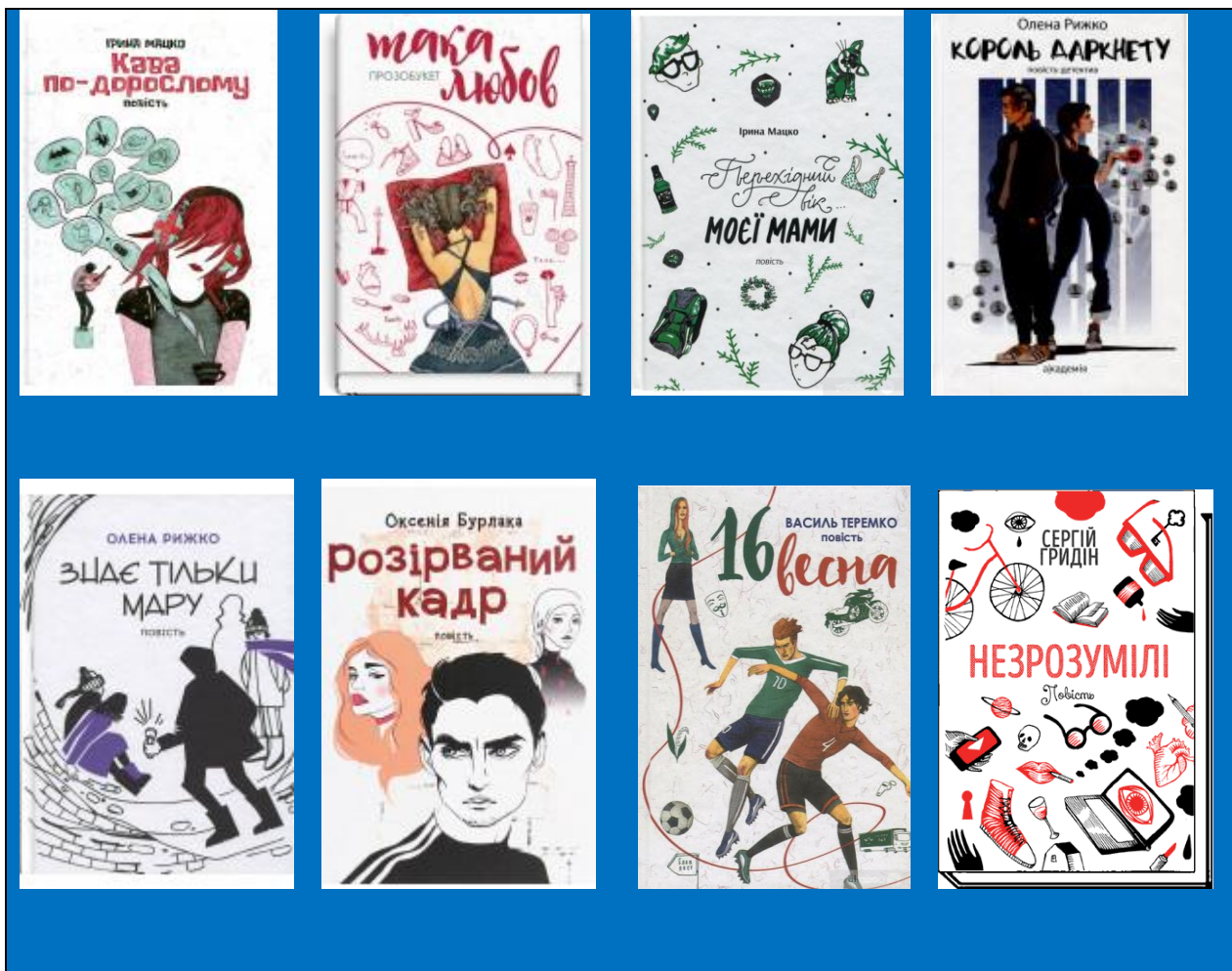
1) література історичного напрямку: **«Історія, одягнена у твори»** або **«Історична книга в житті молоді»** (запрошувати на оглядини та знайомство з подібними виставками, проводити бібліографічні огляди біля них найкраще для учнів історичних класів та студентів історичних факультетів, хоча історична тематика цікава й багатьом іншим молодим користувачам);

2) література в жанрі фантастики і фентезі (дуже популярна серед молоді): виставка одного жанру **«Українські та зарубіжні фантасти пропонують...»**, **«Новинки фентезійного жанру»**, **«Фентезі & фантастика»**;

3) виставки молодіжних видань, отриманих бібліотекою від Українського інституту книги: **«В об'єктиві – видання від Українського інституту книги»**;

4) виставка (перегляд) творів для юнацтва та молоді лише одного українського видавництва. Так, наприклад, багато такої літератури виходить у видавництві «Академія»; усі книги там оформлені в єдиному стилі з переважанням білого кольору, а на сайті видавництва є рубрика про ці книги «Для підлітків і про підлітків». Виставку (перегляд) молодіжних книг цього видавництва можна назвати так:

виставка-презентація
«Видавництво «Академія» – книги для вас»:

5) виставка-іменини або виставка-свято «Книжкові ювіляри цього року» або «Книжки запрошують на свої іменини» (до виставки прикріпіти гасло: «Найкращий подарунок книжці на її іменини – взяти її почитати. Порадуй іменинників їхнім читанням!»). На кожен книгу прикріпити табличку із зазначенням того, скільки їй років; виставку можна прикрасити паперовим тортом з написом «Літературному ювіляру»);

6) юніор-виставка «Для тих, кому за ... 14» (з різноплановою літературою для підлітків);

7) виставка-симпатія «Молодь рекомендує молоді» (із книгами, які вподобали молоді користувачі і пропонують іншим молодим користувачам для прочитання);

8) виставка-мандрівка «Європейський книгокруїз – без віз!» (із творами сучасних європейських письменників)

9) виставка-сюрприз «Вибери книгу для читання наосліп» (книги на виставці або запаковані в папір, або іншим чином захищені так, щоб не видно було

їхніх назв; користувач наосліп вибирає книгу для читання; зберігається певна інтрига, допоки не відкриється назва книги);

10) **поліглот-виставка «Читаємо мовами оригіналу»** (представити твори зарубіжних авторів, видані мовою оригіналу – англійською, французькою, польською, німецькою тощо);

11) **гурман-виставка «Читаємо зарубіжних письменників»** із розділами: «Читаємо французів», «Читаємо поляків», «Читаємо британців», «Читаємо японців», «Читаємо американців» (у розділах представити літературу сучасних і класичних письменників Франції, Польщі, Великої Британії, Японії, США в перекладі українською);

12) **виставка (перегляд, полицка) підлітково-молодіжної літератури одного сучасного автора** (як українського, так і зарубіжного). Головне, щоб у його літературному доробку була достатня кількість книг для юнацтва та молоді, щоб вистачило для оформлення виставки (перегляду, полицки).

Так, із циклу творів з «солодкими» назвами, пов'язаних між собою сюжетом, сучасної польської письменниці Йоанни Ягелло («Кава з кардамоном», «Шоколад з чилі», «Тирамісу з полуницями», «Молоко з медом») можна створити тематичну полицку (до речі, перша книга з цього циклу «Кава з кардамоном» є програмним твором із зарубіжної літератури для українських старшокласників):

«Солодкі назви книг про несолодкі проблеми молоді»

Зазначені у переліку вище **книжкові виставки можна «оживити»**, а саму виставку розширити до повноцінного соціокультурного заходу, у центрі якого буде ця виставка з проведенням бібіографічного огляду літератури та показом театралізованих мінісценкок, на яких «оживатимуть» персонажі книг (інсценізація уривків творів). Виконавцями ролей в мінісценках можуть виступати як самі працівники бібліотеки, так і залучені до участі користувачі бібліотеки.

Слід підкреслити, що протягом Тижня молодіжної книги варто рекламувати не лише художню літературу для юнацтва та молоді, а й **мотиваційну й науково-популярну літературу нон-фікшн** для цієї категорії користувачів (в т.ч. й біографічну літературу про видатних людей), яка спонукає до самовдосконалення, саморозвитку, набуття молоддю наукових знань і т.з. м'яких навичок, необхідних у сучасних умовах для побудови успішної кар'єри,

розвитку своїх аналітичних та комунікативних навичок. Її можна представити, оформивши, наприклад, **виставку-статус «Читання – твій імідж»** або провівши літературний екскалатор **«Читаючи – зростає!»** чи **бібліографічну оглядову бесіду «Книги про лідерів і для лідерів»**.

Підлітковий нон-фікшн останні роки набуває популярності в Україні. Тривалий час ця літературна ніша була майже порожньою, а зараз спостерігається певний видавничий бум літератури жанру нон-фікшн (як відчизняних авторів, так і в якісних перекладах з іноземних мов). І її треба якомога ширше популяризувати серед юнацтва та молоді. До речі, підліткову літературу нон-фікшн саме наукового спрямування треба активно популяризувати й серед вчителів-предметників, щоб вони використовували її для цікавого наповнення уроків хімії, фізики, біології та рекомендували її своїм учням.

Соціокультурні заходи

У межах Тижня молодіжної книги можна (і треба) провести величезну кількість цікавих соціокультурних заходів (як традиційних форм, так і нових, незвичних), пов'язаних з читанням та літературою для підлітків і молоді.

Це можуть бути **зустрічі офлайн і онлайн з відомими сучасними письменниками**, які пишуть твори для цієї читацької аудиторії, щоб вони презентували на них свої твори. Цикл таких зустрічей можна назвати **«Письменника замовляли?»**.

Так само можна організувати у бібліотеці подібні **зустрічі юнацтва та молоді із відомими людьми громади** (мерами міст, головами громад, місцевими депутатами, відомими спортсменами, діячами мистецтв, лідерами молодіжних рухів тощо), де б останні розповіли про роль книги і читання у власному житті та побудові своєї кар'єри і досягненні успіху. Цей цикл зустрічей можна назвати **молодіжною бібліотусовкою «Книжкове чаювання з відомими особистостями»**.

Доречним буде проведення у бібліотеках в межах Тижня молодіжної книги й таких **заходів:**

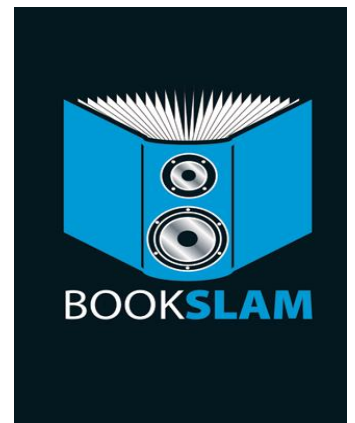
- вечірок книголюбів «Ульотне читання для тінейджерів»;
- ночі (сутінок) в бібліотеці за мотивами молодіжних художніх творів, суть яких полягає у тому, щоб показати бібліотеку такою, якою її ще не бачили;
- інформаційних ланців «Молодь. Бібліотека. Книга»;
- літературного паті «Моя улюблена книжка»;
- читацьких пристрастей «Моя книга –

найкраща!»;

- діалог-шоу «Книга мого смаку»;
- літературного молодіжного серфінгу «Ловимо книжкову хвилю!»;
- поетичної регати «Мій римований настрій»;
- літературного бібліоквесту «Книжковий лабіринт»;
- інформаційного буму «Читаємо, спілкуємося, відпочиваємо»;
- молодіжної літературної кав'ярні «ЛітTERRA»;
- бібліокафе «Читання – частування»;
- гри-лотереї «Забави від юнацької» (якщо це бібліотека для юнацтва) або «Юнацькі забави» (якщо це публічна бібліотека проводить розважальні заходи для юнацької категорії користувачів).

Маючи сторінку бібліотеки у соціальній мережі Фейсбук, можна організувати на ній під час проведення Тижня молодіжної книги **акцію «Face a book у Facebook» («Обличчям до книги у Фейсбук»)**. Оскільки назва акції є досить загальною, то кожна бібліотека може створити свій контент, пов'язаний з молодіжною книгою, яким її наповнити. І навіть тоді, коли декілька бібліотек, які скористуються цими методичними порадами, організують на своїй сторінці таку акцію, вона не буде повторятися (не буде у всіх однаковою).

На сайті бібліотеки чи на інших інтернет-ресурсах, які має бібліотека, під час Тижня молодіжної книги можна розмістити підготовлені попередньо **відеоогляд «Книжки для молоді, що стали подією»** (з викладом інформації про молодіжні книги, вихід яких був у всіх на слуху) або **відеопарод «Читай книгу! Дивись фільм!»** чи **«Книга – в кадрі!»** (з презентаціями молодіжних книг, за мотивами яких створені художні фільми). Також бібліотекам для популяризації читання і книг у молодіжному середовищі треба використовувати усі інструменти соціальних мереж: використовувати книжкові челенджі, створювати флешбуки, складати і оприлюднювати рейтинги, списки, топи читацьких уподобань.

Абонементи або відділи обслуговування публічних

бібліотек можуть організувати і провести серед активних користувачів юнацького віку своєрідний **конкурс «Найтовстіший формуляр»** (підраховуючи кількість взятих книг за визначений період часу) або **book-слем «Об'єднані книгою»** (змагальну кампанію із найкращого піару двома чи декількома командами однієї й тієї ж самої книги за певний проміжок часу, наприклад, за 2 хв – хто краще, інформативніше та емоційніше це зробить).

Не варто забувати й про те, що велика кількість молодих людей віддає перевагу читанню книги в спокійній тихій атмосфері, тому серед гучних шумних заходів для користувачів можна організувати й **спеціальну бібліоакцію «Читання в тиші»**, забезпечивши її учасників можливістю певний час просто почитати книгу у тихому місці в бібліотеці.

Радимо також бібліотекам включити до плану проведення Тижня молодіжної книги такий захід для юнацтва та молоді як **бібліоф'южн «Читання без стереотипів»**. Термін *«ф'южн»* з англійської перекладається як *«злиття»*, *«змішування»*, тобто він означає поєднання елементів, стилів, напрямків різних видів. Але це поєднання не є хаотичним. Змішування – органічне. Ф'южн вважають одним із найкреативніших стилей, оскільки в ньому поєднуються, здавалося б, непоєднувальні елементи. Це своєрідний «організований безлад». А в бібліоф'южн «Читання без стереотипів» цей «організований безлад» застосовують до молодіжних книг та процесу читання – поєднання класики і сучасної літератури, творів письменників різних країн, змішування різних літературних жанрів, літератури, що виникла на перетині різних традицій, культур, часів тощо. Ми рекомендуємо цей варіант заходу для Тижня, оскільки юнацька та молодіжна аудиторія в силу свого віку є відкритою до усього незвичного, непоєднуваного, нестереотипного, в т.ч. й у сфері літератури та читання, тому такий формат подачі матеріалу на заході буде схвально сприйматися цією віковою категорією користувачів.

Ще пропонуємо публічним бібліотекам у межах проведення Тижня молодіжної книги провести **книжковий спіддейтінг (інтелектуальні знайомства)** – активний захід для молоді, в основі якого – короткі 5-хвилинні побачення-знайомства пар, що змінюються по колу, під час яких треба встигнути не лише розповісти щось цікаве про себе як про особистість, а й захоплююче представити свою улюблену книгу (і показати її, завчасно взявши її у фондї бібліотеки) – щоб її захотілося взяти почитати візаві.

Для соціокультурних заходів в межах Тижня молодіжної книги бібліотекарі можуть використовувати найрізноманітніші **сучасні форми цих заходів:**

літературні смаколики
історична бібліостудія
інформаційна заправка
римовані пазли

детективний мікс
пізнавальний книгозабіг
молодіжний книгополіс
бібліотечний книголенд

книжкові віражі
інтерактивний книгодром

пригодницька бібліосімейка
поетичний релакс.

Підбираючи назву для соціокультурного заходу, працівники бібліотек можуть **взяти за основу назву популярних телевізійних передач і шоу чи відомих фільмів**, а потім ці назви дещо змінити (наприклад, «У пошуках книжкової істини», «Читають – всі!», «Книга навиворіт», «Сніданок з бібліотекою (або з книгою)», «Українські книжкові сенсації», «Читаюча Україна має таланти», «Читання без кордонів», «Бібліотека у великому місті» тощо).

Зайве говорити, що юнацтво та молодь є **лідерами у використанні смайликів**, які несуть певне інформаційно-емоційне навантаження, при відправці повідомлень. Бібліотекарі це можуть використати і пов'язати з книгою: вийдуть сучасні й незвичні бібліотечні активності.

Так, наприклад, можна розмістити на сайті бібліотеки **WEB вікторину «Вгадай книгу за смайликами»** (підбравши підліткову літературу і відповідні смайлики, які найточніше можуть передати основний зміст книги) або організувати і провести **літературно-креативний батл «Книга мовою емодзі»**. Емодзі – це графічна мова смайликів та інших знаків, що виникла в Японії і розповсюдилася по всьому світу, особливо в молодіжному середовищі.

Зараз набирає популярності такий аматорський літературний жанр як **фанфіки** (від англ. *Fan fiction* – *художня література*). Власне фанфік – це аматорський твір за мотивами популярних літературних творів з використанням їхніх ідей, сюжетів, персонажів; це розширена, доповнена чи повністю змінена історія, написана під враженнями від якогось оригінального твору. Фанфік може бути зміною будь-якої частини твору, пародією на нього, продовженням або передісторією твору, листом до персонажу твору. Фанфік може стати першою спробою пера, засобом розвитку творчої особистості; він може стати потужною мотивацією для вивчення літератури, глибокого розуміння природи художнього тексту. Тому в межах проведення Тижня молодіжної книги можна організувати написання молодими користувачами фанфіків на художні твори, прорекламувати і ці твори з фонду, і розмістити за допомогою Інтернет-ресурсів написані фанфіки. Також можна організувати зустріч з фахівцем для проведення літературного **інтерактивного заняття «Пишемо якісні фанфіки»** або **«Фанфік як сучасний літературний жанр: за і проти»**.

У межах Тижня молодіжної книги можна не лише популяризувати бібліотечний книжковий фонд, а й ознайомити юнацьку аудиторію з процесом (етапами) створення книг у видавництві, провівши **екскурсійне заняття**

«Книжкове задзеркалля» або **«Книги навиворіт»**, а також організувавши **практичні семінари для молоді з типографії, ілюстрування книг, книгодрукування та книгопереплетення.**

Щодо книжкових ілюстрацій, то можна запропонувати користувачам на певний час стати художниками-ілюстраторами і взяти участь в **акції «Прикрась молодіжну книжку своїми ілюстраціями»**. Із цих книг та аматорських ілюстрацій до них потім можна творити книжково-ілюстративну виставку. Цю ідею можна розвинути далі і організувати **акцію «Жива» ілюстрація до молодіжної книги**, де б самі користувачі виступили в ролі статистів і створили б «німу картинку» – ілюстрацію до конкретного уривка з художнього твору для юнацтва та молоді.

Говорячи про **художнє оформлення**, можна зробити акцент на **обкладинках молодіжних книг**, за якими дуже часто користувачі роблять свій читацький вибір: що саме зображують, в якій кольоровій гамі, на що звертають увагу. Деякі видавництва на своїх сайтах показують повний цикл фото і тексту того, як підбиралася обкладинка до нової книги, скільки було варіантів і як вибирався остаточний. Працівники бібліотек можуть провести серед юнацької та молодіжної аудиторії **конкурс читацьких симпатій «Найкраща обкладинка книги»** (за жанрами книг чи за їх авторством; чи одного видання з різних видавництв).

Важливо, щоб, соціокультурні заходи в межах Тижня молодіжної книги не обмежувалися стінами бібліотеки, а **активно проводилися й за межами книгозбірні**: в інших закладах і, особливо, на вулицях населеного пункту. Популяризація книги та читання в місцях відпочинку молоді користується широким попитом та відзначається яскравістю і привабливістю. Це можуть бути:

- літературні альтанки в парках і скверах;
- книжкові алеї;
- читаючі маршрути;
- читання під парасолькою;
- вуличні літературні свята.

Юнацтво та молодь може взяти активну участь в організованих працівниками бібліотек **флешмобах «Читаємо разом!», «Я читаю і тебе закликаю!»**, **«Хвиля читання»**, а також **перформансах «Юнацтво обирає... книгу!»** або **«Додай читання у своє життя»** із обов'язковим використанням у них бібліотечного фонду (щоб мати зображення молодих людей, які тримають в руках книги, які їх читають, мовчки чи вголос).

Можна також на вулиці провести промоційну акцію – **лібмоб «Як пройти до бібліотеки»**. В основі цієї акції лежить блиц-опитування мешканців населеного пункту про дорогу до бібліотеки. Ті мешканці, які відповідають ствердно, отримують в подарунок смайлик, а ті, хто не знає, де знаходиться бібліотека, отримують флаєр з адресою та контактною інформацією бібліотеки. Оскільки лібмоб проводиться в межах Тижня саме молодіжної книги, то блиц-опитування краще проводити серед молодих мешканців населеного пункту.

Під час проведення у бібліотеці Тижня молодіжної книги можна організувати (й попередньо аносувати) **акцію дарування бібліотеці книг для юнацтва та молоді «Вільна книжкова шафа»** (і реально оформити таку символічну шафу, куди б можна було складати подаровані книги).

А ще в межах цього Тижня (або напередодні) можна організувати проведення серед молодих відвідувачів бібліотеки та учасників заходів **блиц-опитування щодо кращої сучасної української молодіжної книги «Молоде покоління обирає ці книги»** (з оприлюдненням результатів опитування).

Літературні сайти

Оскільки сучасна молодь не уявляє свого життя без віртуального світу, то до проведення Тижня молодіжної книги мають активно долучатися й створені у бібліотеках **Інтернет-центри**. Вони можуть популяризувати підліткову та молодіжну книгу із залученням Інтернет-ресурсів. Наприклад, можна організувати **бібліоекспедицію для онлайн-гурманів «Сторінками літературних сайтів»**, де ознайомити молодь з найпопулярнішими в Україні літературними сайтами та тими сервісами, які ці сайти можуть надавати користувачам. У самій же бібліотеці в інформаційній зоні та на кафедрах видачі варто розмістити інформацію про такі літературні сайти.

До переліку літературних сайтів можуть увійти:

1. **ЧИТОМО** – <https://chytomo.com/>. Сайт про культуру читання та мистецтво книговидання. Оперативність реакції – одна з переваг Читомо. Тут завжди швидко з'являються блоги та коментарі причетних до певної події, вітрина новинок до Книжкового Арсеналу та Форуму видавців, конспекти цікавих лекцій та публічних виступів. Зараз це важлива платформа, яка стабільно висвітлює саме видавничу сторону українського та світового книжкового процесу, звертаючи увагу не лише на приватні ініціативи, але й на державні інституції – від Книжкової палати до бібліотек. Окремий підрозділ – це **Казкарка**, блог про

дитячу літературу, який приєднався до Читомо; його наповнення, як і раніше, курують дитячі письменниці та критики.

2. **ЛІТАКЦЕНТ** – <http://litakcent.com/about/>. Портал літературної критики, провідник у світі сучасного письменства. Орієнтований на тих, хто більш-менш систематично відвідує книгарні в українських містах чи містечках, хто має смак до гарної літератури й хоче зіставити свої оцінки та враження від прочитаного із судженнями літературних критиків. Найбільше уваги приділяється помітним явищам, постатям і виданням – тим, що формують сучасний літературний процес. Портал оновлюється щодня.

3. **ДРУГ ЧИТАЧА** – <http://vsiknygy.net.ua/>. Український книжковий вебпортал про сучасну українську та зарубіжну літературу, що працює з 2011 року. Сайт знайомить читачів з новинами українського та світового книжкового ринку, з українськими та закордонними письменниками, та новинами українських видавництв, розповідає та публікує рецензії на новинки української літератури, а також анонсує цікаві події в Україні, пов'язані з книговиданням та літературою.

4. **ЧИТАЙ. UA** – <https://chytay-ua.com/>. Онлайн журнал про книги і читання. Це творчий майданчик, де кожен може запропонувати свій улюблений список книг, продемонструвати ширшій аудиторії власні думки та літературні смаки. Завданнями є популяризувати літературу, налагодити в Україні зв'язок читач-письменник та нести ідею просвітництва до масового читача.

5. **ЛІТЕРАТУРНЕ МІСТО** – <http://litmisto.org.ua/>. Онлайн бібліотека української літератури, освітній онлайн ресурс, онлайн книги та періодичні видання за різними галузями науки.

6. **БУКС ОНЛАЙН** – <https://booksonline.com.ua/>. Електронна бібліотека. Великий вибір книг. Книги поділені за жанрами; з фотографіями та анотаціями і відгуками.

7. **JAVA LIBRE** - <https://javalibre.com.ua/>. Онлан бібліотека українських книг, згрупованих за жанрами або за першою буквою прізвища автора. Література зібрана на сайті у форматах: **jar, jad, txt, fb2, epub, doc**, зручних для читання на мобільних пристроях (мобільних телефонах, смартфонах, кпк, планшетах, MP3-плеєрах, букрідерах). Для того щоб почати читати, достатньо скачати книги абсолютно безплатно. Також можна переглядати тексти онлайн.

8. **БУКВОЇД** – <http://bukvoid.com.ua/>. Книжковий вебпортал про сучасну українську та зарубіжну літературу, що працює з 20 жовтня 2008 року. На сайті публікуються анонси літературних подій, рецензії нових книжок, а також інтерв'ю з письменниками. В розділі «Інфотека» містяться короткі довідки про українських авторів та видавництва.

9. БАРАБУКА – <https://www.barabooka.com.ua/> . Простір української дитячої книги – перший український універсальний інформаційний ресурс про видання для дітей та юнацтва. У центрі уваги БараБуки – вітчизняні автори, ілюстратори, перекладачі. Поміж тим можна дізнатися й про світові контексти і шляхи розвитку книговидавництва для дітей, а також про прийоми заохочення дітей до читання. Різноманітні за підходами розділи ресурсу розраховано на широке коло читачів: від батьків та дітей, які вже можуть самі приймати рішення щодо вибору книжок, до фахової спільноти науковців, педагогів, бібліотекарів. На сторінках БараБуки можна прочитати як відгук дитини-читача, так і рефлексію доктора наук.

Знайомство з авторським правом

Оскільки Тиждень молодіжної книги ми рекомендуємо проводити у той тиждень, коли випадає Всесвітній день книги та авторського права (23 квітня), то є сенс у цей період ознайомити юнацтво і молодь із правовими нормами, які регулюють питання авторського права.

На сьогоднішній день в нашій державі є чинним Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ із наступними змінами та доповненнями (далі – Закон). Його основні положення й варто покласти в основу правового заходу для юнацтва та молоді, що буде проводитися у межах Тижня молодіжної книги (в ідеалі – захід організувати саме 23 квітня). Провести його бібліотека може власними силами, але все-таки краще запросити спікером заходу фахівця у сфері права, який ознайомить присутніх із базовими принципами авторського права, фокусуючи свою увагу саме на сфері літературних творів як одних із об'єктів авторського права.

Такий правовий захід може називатися «**Авторське право: що ми знаємо про нього**», а формами його можуть бути **правовий «лікнеп»**, **правовий всеобуч**, **час правові освіти**, **правове інформ-досьє**.

На ньому варто розглянути такі правові поняття як «автор», «ім'я автора», «псевдонім», «цитата», «суспільне надбання», «опублікування твору», «службовий твір» та інші, які визначені вказаним Законом. Варто підкреслити, що **суспільне надбання** – це твори, строк дії авторського права на які закінчився.

Крім того, спікер має розповісти про те, які саме є **об'єкти авторського права** (в т.ч. й літературні письмові твори – книги, брошури, статті), фотографії, ілюстрації та інші об'єкти та яким **знаком позначається авторське право** у друкованих виданнях (показати в книжках приклади позначення). Доречним на такому заході буде й розгляд **майнових та особистих немайнових прав автора** й те, що перші – можна передавати іншим особам, а другі – ніколи не передаються автором іншим особам.

Оскільки захід проходить саме у бібліотеці, то варто наголосити на нормі цього Закону, яка регулює особливості **вільного відтворення бібліотеками примірників твору** репрографічним способом з метою освіти, навчання, приватного використання і не носить систематичного характеру.

Особливу увагу треба приділити **строку дії авторського права на твори**. За загальним правилом **авторське право діє протягом усього життя автора і 70-ти років після його смерті**. Закінчення строку дії авторського права на твори означає їх перехід у суспільне надбання. У такому статусі вони можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора (зазначення його імені). До цього блоку інформації на заході молодіжній аудиторії можна запропонувати виконання **практичного завдання із залученням бібліотечного фонду**: підібрати художні твори різних авторів, які жили і живуть у різний історичний час і серед них присутні мають визначити ті з них, які вже стали суспільним надбанням. А для визначення конкретних дат життя письменників присутні можуть використати Інтернет.

Слід також звернути увагу учасників заходу на **види порушень у сфері авторського права**, зокрема, на піратство і плагіат, які є досить поширеними в Україні. **Піратство** – це опублікування та розповсюдження контрафактних примірників творів, а **плагіат** – це опублікування, повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором твору. За ці та інші порушення авторського права Закон передбачає певний порядок та різні способи захисту авторського права, основні з яких варто оголосити присутнім на заході.

У Всесвітній день книги та авторського права (23 квітня) на сайті бібліотеки у межах проведення Тижня молодіжної книги можна розмістити **онлайн вікторину на знання законодавчих норм про авторське право**, наприклад, таку.

Онлайн вікторина «Авторське право»

1. Відносини у сфері авторського права в Україні врегульовано:

- а) Законом України «Про авторське право»;
- б) Законом України «Про авторське право і суміжні права»;
- в) Законом України «Про авторські і суміжні права».

- 2. Фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, це:**
- а) виробник;
 - б) виконавець;
 - в) автор;**
 - г) власник;
 - д) володілець.
- 3. Об'єктами авторського права є (правильних відповідей декілька):**
- а) закони України;
 - б) бази даних;**
 - в) ілюстрації;**
 - г) твори народної творчості;
 - д) тексти перекладів;**
 - е) комп'ютерні програми;**
 - є) літературні письмові твори;**
 - ж) державні символи;
 - з) виступи, лекції, промови.**
- 4. Для виникнення і здійснення авторського права (правильних відповідей декілька):**
- а) вимагається реєстрація твору;
 - б) не вимагається реєстрації твору;**
 - в) вимагається спеціальне його оформлення;
 - г) не вимагається спеціального його оформлення.**
- 5. Автор твору може передати іншій особі:**
- а) свої майнові авторські права;**
 - б) свої майнові та особисті немайнові авторські права;
 - в) нічого не може передати.
- 6. Для правомірного використання цитат (коротких уривків з творів) необхідно (правильних відповідей декілька):**
- а) отримати згоду автора твору;
 - б) зазначати ім'я автора твору;**
 - в) зазначати джерело запозичення цитати (із якого твору);**
 - г) нічого не треба вчиняти із перерахованого вище.
- 7. Авторське право на твір діє:**
- а) безстроково;
 - б) протягом життя автора;
 - в) протягом усього життя автора і 70 років після його смерті.**
- 8. Твір стає суспільним надбанням:**

- а) після першого його опублікування;
- б) після закінчення строку дії авторського права;**
- в) через 100 років після смерті автора.

9. Оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору, називається:

- а) піратством;
- б) перекрученням;
- в) плагіатом;**
- г) підробкою.

Цю ж вікторину можна провести серед юнацтва та молоді й в режимі офлайн, наприклад, як складову частину комплексного літературного заходу в межах Тижня молодіжної книги. В такому «живому» форматі було б дуже доречним проведення не лише опитування учасників заходу, а й аналізу відповідей на запитання вікторини і акцентування саме на правильних її відповідях – для того, щоб краще засвоїлися ці правові знання із сфери авторського права.

Зрозуміло, що бажання читати у юнацтва та молоді не виникне саме по собі і прихильність до книги не з'явиться за один день; ці бажання і прихильність треба виховувати, плекати і підтримувати. Та робота працівників публічних бібліотек, зокрема з юнацтвом і молоддю, якраз і полягає в тому, щоб робити це постійно, застосовуючи різноманітні форми і методи. І проведення щорічного Тижня молодіжної книги буде однією (але важливою) цеглинкою у цьому процесі.

Список використаних та рекомендованих джерел:

Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-ХІІ [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б. в.]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 24.11.2021). – Назва з екрана.

Єфремова А. Всесвітній день книги та авторського права: коли і навіщо [Електронний ресурс] / А. Єфремова // Видавництво Старого Лева : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.], 2018. – Режим доступу: <https://starylev.com.ua/blogs/vsesvitniy-den-knygy-ta-avtorskogo-prava-koly-i-navishcho> (дата звернення: 22.04.2022). – Назва з екрана.

Незвичайті та цікаві, дивні і веселі свята, які відзначаються по всьому світу [Електронний ресурс] / Ділова мова : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: <https://www.dilovamova.com/index.php?page=142&calendar=fun-holidays> (дата звернення: 22.04.2022). – Назва з екрана.

Ратушняк С. Правознавство : словник-довідник / С. Ратушняк. – Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011. – 168 с.

Тарадименко І. Можливості бібліотеки щодо просування читання у молодіжне середовище: сучасний підхід : методичні рекомендації [Електронний ресурс] / І. Тарадименко // unalib.ks.ua : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м. : б. в.]. – Режим доступу: https://unalib.ks.ua/files/unalib/File/professionals/metod_porad.pdf (дата звернення: 25.04.2022). – Назва з екрана.

Фанфік (Fanfic) – що це таке, навіщо потрібні та хто пише фанфіки [Електронний ресурс] / Termin.in.ua : [сайт]. – Електрон. текст. дані. – [Б. м.: б. в.]. – Режим доступу: <https://termin.in.ua/fanfik-fanfic/> (дата звернення: 22.04.2022). – Назва з екрана.

Науково-практичне видання

Тиждень молодіжної книги у публічних бібліотеках

Методичні поради

Автор-укладач Леся Костенко

*Редактор
Комп'ютерний набір
Комп'ютерна верстка
Відповідальна за випуск*

*Наталія Фенько
Леся Костенко
Олексій Якубовський
Світлана Сичова*

*Підписано до друку 11.05.2022. 24 стор. Тираж 3 прим.
Обласна бібліотека для юнацтва імені Олесь Гончара
36039, м. Полтава, вул. Гончара, 25а
<http://libgonchar.org>
E-mail: pobugonchara@ukr.net*